

Etorkizuna lerroartean

Ikasliburuen doakotasuna eta
euskal liburugintza sektorea

OLATZ OSA

Elkar argitaletxeko zuzendaria

«Berze nazione guziek, zeinek bere lengoajean bezala, euskaldunak ere berea duentzat, zertan irakurtzen ikas ahal dezan...» idatzi zuen Joanes Leizarragak, XVI. mendean, *ABC edo christinoen instructionea* liburuan. XVI. mendekoak ditugu, hortaz, irakastera zuzendutako lehenengo liburuaren aztarnak.

Geroztik, gertakari sozio-politikoek guztiz baldintzatu dute euskarazko eskolaren jarduna, eta eskola liburuena. Ezin da eskola ikaslibururik gabe ulertu, baina ezta ere non eta nork irakatsirik izango ez duen ikaslibururik. Urte askotako ibilbide malkartsuaren ondoren, azken hiru hamarkadatan euskarazko irakaskuntzaren suspertzearekin batera, urrats nabarmenak egin dira ikasliburuen eskaintza-aniztasunean eta edukien kalitatean. Ez dira bost mende alferrik pasatu, eta, halaber, bost mende pasatu diren arren, idazle lapurtarren oinarri-oinarrizko hausnarketak bizi-bizirik dirau: beste nazio guztiek bezala, euskarazko irakaskuntzak kalitatezko ikasliburuak eta ikasmaterialak behar ditu, ezinbestean.

Egun, euskarazko ikasliburugintzaren etorkizuna kolokan jar dezaketen neurri eta erabaki batzuk hartzeko arriskua

dago. Ikusi batean, ezinezkoa dirudi egungo eskaintza eta kalitatea bertan behera jar dezakeen neurririk, eta areago, neurri administratiborik ezar litekeenik. Ez hori bakarrik, itxura batean erabiltzaileentzat eta gizartearentzat onuragarriak izan daitezkeen neurriez hitz egiten ari bagara. Horixe da, hain zuzen, mailegutza bidezko ikasliburuen doakotasunarekin gertatzen ari dena. Lehenengo begiratuan eta azalekoan, onurak eta abantailak baino iradokitzen ez dituen neurria dirudi, baina ondorioak aztertzen hasita, historian zehar debekuak eta izuak bultzatutako egoerara eramán gaitzake; euskarazko ikasliburuen desagertpena.

Eskolako ikasturte berri bat hasten den bakoitzean, ikasliburuei buruzko hainbat iritzi plazaratzen da han eta hemen. Ikasturte hasieran familiek eskola materiala erosten gastatzen duten diru kopurua, dirutza zenbaiten ustez, izaten da hizpide. Azken hilabeteotan, hala ere, ikasliburuen doakotasunak sortu du eztabaida. Hezkuntza Sailak datorren ikasturtetik aurrera abian jartzeko asmoa duen neurria da derrigorrezko hezkuntzako ikasliburuen doakotasuna. Neurri horrek, baina, egungo hezkuntza sistemaren zenbait oinarri eralda ditzake eta sakoneko galderak egitera bultzatzen gaitu: zer funtzio betetzen du ikasliburuak? Behar al da ikaslibururik? Doakoak izan behar al dute ikasliburuek? Guztientzat doakoak? Ez al da ezberdintasunik egin behar familia bakoitzaren urteko dirusarreraren arabera? Euskal hezkuntza sistemak zer-nolako ikasliburuak behar ditu? Zer-nolako pisua du ikasliburugintzak liburugintza sektorean? Zer-nolako ondorioak eragin ditzake sektore horretan doakotasunak? Administrazioaren eskuak sektorean eragin dezakeen hondamendiak justifikaziorik ba al du gizartean? Zer neurritan? Nori egiten dio mesede? Eta nori kalte? Ezer konpontzen al du?

Horiek eta beste hainbat galdera datozkigu auzi honen aurrean. Ondorengo orriotan ikasliburuen doakotasunari eta beronen aplikazioari buruzko argibide batzuk ematen saiatuko naiz. Eztabaida zerk eragiten duen, doakotasuna aplikatzeko zer aukera dagoen, nork ahalbidetzen duen ikaslibu-

ruak merkatuan eta hezkuntza komunitatearen eskura ego-
tea, nola eta zer neurritan eragin dezakeen mailegutzak ikas-
liburugintza sektorean, etorkizunak zer traza duen, etab.

Has nadin piskanaka.

Ikasliburua da hezkuntza-jardunean ikasleari ezagutzak
garatzen, trebetasunak lantzen eta balioak barneratzen la-
guntzen dion lan-tresna egituratu eta zehatzena. Ikaslibu-
ruak funtsezko funtzioa betetzen du, beraz, ikasketa proze-
suan, eta horrela ulertzen dut eta horrela ulertzen dute hez-
kuntza komunitateak, ikasliburuen ekoizleek eta gizarteak
berak ere.

Ikasliburuak gizartean betetzen duen funtzio soziala inork
ez du zalantzan jartzen, baina horrek, arian-arian, ikaslibu-
ruen doakotasuna eskatzera bultzatzen du hainbat erabil-
tzaile eta eragile politiko. Derrigorrezko hezkuntzan (Lehen
Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan) erabil-
tzen diren eskola liburuek doakoak izan behar duten eta
doakotasuna nola eta zer sistemaren bidez ezarri behar den,
horrexek sortu du zeresana eta eztabaida.

Datorren ikasturtetik aurrera EAEko ikastetxeetan ikasli-
buruen doakotasuna ezartzen has dadin urrats batzuk ema-
ten hasi ziren Gasteizko Legebiltzarrean 2005eko urte amaie-
ran, eta, geroztik, hainbat iritzi entzun dira han eta hemen
gaiari buruz. Euskal Autonomia Erkidegora mugatzen da,
oraingoz, afera, Nafarroan ez baitute bertako Hezkuntza Sai-
leko arduradunek berrikuntzarik aurreikusten, eta beste ho-
rrenbeste esan liteke Iparraldeari dagokionean. Gogoratu be-
har da ikasliburuen doakotasuna ezartzeko eskuduntza Erki-
dego bakoitzak duela Hego Euskal Herrian, eta Akitania Es-
kualdeko Kontseiluak, Pirinioetako Departamenduak edo
Herriko Etxeek, ikasmailaren arabera, Ipar Euskal Herrian.

Eskola liburuen doakotasuna ezartzeko eskakizuna aspal-
dikoa da. Guraso Elkartek izan dira, laurogeiko hamarka-
datik hasita, eskakizun horren aitzindariak eta eragile nagu-
siak. Baina ez da eskakizun isolatu bat, derrigorrezko ira-
kaskuntzaren doakotasunaren eskakizunari guztiz lotzen

zaiona baizik. Eta gizartean behin eta berriz zeresana eman duen eztabaida hori zenbait herri-administrazioetan ere aztergai izan da.

EAERI dagokionez, Gasteizko Legebiltzarrean behin baino gehiagotan eztabaidatu dira eskola liburuen doakotasunari buruzko ez-legezko proposamenak, eta onartu ere bai, 2000. eta 2003. urtean bertan urrutirago joan gabe. Onartu ziren neurriak, hala ere, ez ziren inoiz abian jarri.

Geroztik, beste saiakera batzuk izan diren arren, 2005eko irailean ekin zitzaion berriz ikasliburuen doakotasunaren eztabaidari PSE-EE talde parlamentarioak aurkeztu zuen ez-legezko proposamen baten ondorioz. Azaroan, PSE-EE eta hirukoak (EAJ, EA eta EB) eskakizun bateratu bat luzatu zioten Hezkuntza Sailari, eta, eskari horrek jasotzen duenez, 2006ko martxorako Hezkuntza Sailak proposamen bat aurkeztu behar du Legebiltzarrean datorren ikasturtetik hasita (2006/2007) ikasliburuen doakotasuna zer eratarata eta zer-nolako finantzaketaren bidez aplikatuko den zehaztuko duena. Proposamena, baina, mailegutza sisteman oinarrituta egotea eskatzen zaio.

Zein da unibertsoa

Ikasliburuen doakotasunari buruzko eztabaidaren nondik norakoetan sakondu aurretik, neurri horrek zein unibertsoari eragingo dion eta, beraz, zenbat ikasle eta irakasleri buruz hitz egiten ari garen zehazteak gaiaren garrantzia eta dimentsioa hobeto neurtzen lagunduko digu.

Ikasliburuen doakotasuna Derrigorrezko Hezkuntzan aplikatu nahi da, hots, Lehen Hezkuntzan (6-12 urte) eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan (12-16 urte). Beraz, Haur Hezkuntza eta Derrigorrezko Hezkuntza Ondorengoa, Batxilergoa eta Lanbide Heziketa, erabaki horretatik kanpo geldituko lirarteke.

2005eko matrikulazio datuei erreparatzen badiegu, 170.060 ikaslek osatutako unibertsoari eragingo lioke ikasliburuen

doakotasunak, hau da, Euskal Autonomia Erkidegoan Lehen eta Bigarren Hezkuntzan ikasten ari diren ikasleei.

2005/2006 ikasturtean Euskal Herrian Lehen Hezkuntzan eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan ikasten duen ikasle kopurua honela banatuta dago:

	<i>EAE</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Iparraldea</i>	<i>Guztira</i>
Lehen Hezkuntza	97.500	33.394	15.170	146.064
DBH	72.560	21.726	12.836	107.122
Guztira	170.060	55.120	28.006	253.186

Ikastetxeei dagokienez, aipatu 170.000 ikasle horiek 785 ikastetxetan ikasten dute, sare publiko zein sare pribatuko ikastetxeetan. Euskal Herrian Lehen Hezkuntzako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako ikasketak eskaintzen dituzten ikastetxe kopurua honakoa da:

	<i>EAE</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Iparraldea</i>	<i>Guztira</i>
Lehen Hezkuntza	445	202	284*	931
DBH	340	88	39	467
Guztira	785	290	323	1.398

* Sailkapenak egiteko datu zehatzagorik ez, eta *Eskola* guztiak hartu dira kontuan; hau da, Ama eskolak eta Lehen mailako eskolak.

Mailegutza: eztabaidaren gakoa

Eskola liburuen doakotasunaz hitz egiten da, baina eztabaida ez du doakotasunak eragiten. Aitzitik, sektore ezberdinetatik entzun diren ahotsek bat egiten dute puntu batean, hau da, inor ez da ageri doakotasuna aplikatzearen kontra. Afera, beraz, doakotasuna aplikatzeko moduak edo sistemak sortzen du. Argialetxeen, Guraso Elkarteen, liburu sortzaileen, liburu-dendetako arduradunen, ikastetxeen eta beste hainbat sektoreren iritzi bat edo beste entzun dugu gai horren gainean. Esan bezala, inor ez da agertu doakotasuna aplikatzearen kontra, baina hautsak harrotu baditu, mailegutza sistemaren bidez aplikatu behar horrek harrotu ditu. Beraz, aplikazio sisteman dago gakoa; ezadostasuna eta kezka mailegutzak eragiten ditu.

Zer da mailegutza?

Hitzak berak adierazten duen bezala, maileguan jasoko ditu ikasleak ikasturte bakoitzean behar dituen eskola liburuak eta ikasturtea amaitu ondoren ikastetxeari bueltatuko dizkio, izatez ikastetxearena baita liburu horren jabetza. Irakurketa zorrotz bat eginda, mailegutza ez da, berez, doakotasuna, liburuaren jabetza ez baita ikaslearena, ikastetxearena baizik. Mailegutza sistemaren arabera, ikastetxeak kudeatuko ditu ikasliburuak: erosketak, mailegutzan emateko antolaketa eta gordailu lanak.

Mailegutza sistemaren bidez erosten den liburua lau urtean erabiliko da; lau urteko zikloa beteko du, hortaz, liburu bakoitzak, eta ziklo hori amaitzean eskuratuko dira liburu berriak. Ikasliburuak erosteko dirua horretarako eskumena duen administrazioak emango dio ikastetxeari; EAERI dagokionean, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak, eta inoiz Nafarroan aplikatzea proposatuko balitz, Nafarroako Gobernua. Iparraldeari dagokionean, ikasmailaren arabera, Akitania Eskualdeko Kontseiluak, Pirinioetako Departamenduak edo Herriko Etxeek hartzen dute bere gain.

Ba al dago beste sistemarik?

Laguntza zuzena deiturikoa da doakotasuna aplikatzeko beste aukera. Kasu horretan laguntza ikasleari edo familiari ematen zaio zuzenean eta familiarena da irakasleak/ikastetxeak aukeratutako liburua erosteko ardura eta baita liburuen jabetza ere. Laguntza zuzena hainbat modutan bidera daiteke, beka sistema bidez, familia bakoitzari txeki bat eman ez edo Errenta Aitorpena egiterakoan kitapena eginez, kasu.

Gaur egungo egoera

Gaur-gaurkoz Hego Euskal Herrian familiek erosten dituzte zuzenean ikasliburuak. Irakasleak/ikastetxeak agindu-

tako liburua egoki deritzon liburu-denda edo saltokian erosten du, eta ikasturtea bukatzen denean liburua ikasleak eramaten du etxera, berea baita jabetza.

Herri-administrazioetatik diru-laguntzak edo bekak banatzen zaizkie familiei ikasliburuak erosteko gastua arintzeko. Hainbat udal-administrazioek ematen dituzten laguntzez gain, Eusko Jaurlaritzak eta Nafarroako Gobernuak urtero diru kopuru garrantzitsua bideratzen dute beka edo diru-laguntza horietan. EAEn derrigorrezko hezkuntzan (LH eta DBH) diharduten hiru ikasletik batek dirulaguntza jasotzen du Eusko Jaurlaritzaren eskutik (55.000 ikasle), hau da, guztira urtero 6.000.000 € inguru banatzen zaie LH eta DBHko ikasleei, ikasliburuak erosteko. Nafarroako Gobernuak ere urtero ematen ditu *testuliburuak eta eskola materiala erosteko laguntzak*. 2005ean, 572.000 € banatu zituen diru-laguntza horietan (ikasleko 100 eta 125 € bitartean), eta, honela, 5.700 ikaslek jaso zuten diru-laguntza, ikasleen %10,5ek.

Ipar Euskal Herrian mailegutza sistema dago indarrean azken urteotan. Ikasliburua ikastetxearena da; beraz, ikasturtea amaitzen denean ikastetxeari itzultzen zaio liburua. Ikasleak, hala ere, berme bat jartzen du ikasturte hasieran liburua jasotzen duen mementoan, eta ikasturte amaieran liburua itzultzen ez badu edo egoera guztiz kaskarrean itzultzen badu, ez zaio bermea bueltatzen.

Iparraldean, hala ere, nabarmena da euskarazko ikasliburuen eskasia. Salbuespen bakan batzuk izan ezik, ez dago derrigorrezko edukiak biltzen dituen euskarazko ikaslibururik, eta euskaraz daudenak liburu osagarriak dira, Eusko Jaurlaritzak emandako diru-laguntzekin erositakoak. Sistema zentralizatuan, bada, mailegu bidezko doakotasunak euskarazko liburuen erreferentzialtasun eza dakar.

Euskarazko ikasliburuak eta liburugintza sektorea

Ikasliburuak guztion eskura baldin badaude, beroriek ekoitzi eta merkaturatzen dituen sektore bat dagoelako da.

Liburugintza industria dago ikasliburuen atzean. Eta euskarazko liburugintzaren kasuan, industria euskarazko irakas-kuntzaren harira sortu da, haren behar eta gabeziei erantzun nahian. Funtsezkoa da ezagutzea liburugintza sektorea —ikasliburugintza kasu honetan— zeinek osatzen duten, horren dimentsioa zenbatekoa den eta nola funtzionatzen duen, mailegutza onorioak eta eragina hobeto ulertzeko.

Euskarazko ikasliburugintzari jarriko diogu arreta. Badakigu jakin Hego Euskal Herrian gaztelaniazko ikasliburuak ere ekoizten eta merkaturatzen direla. Doakotasunak, gainera, ez du hizkuntzaren arabera bereizketarik proposatzen, berdin aplikatuko litzateke euskarazko zein erdaretako ikasliburuetan; baina, aurrerago ikusiko dugunez, zenbat eta merkatu txikiagoa, mugatuagoa eta ahulagoa izan, orduan eta ondorio kaltegarriagoak eragingo ditu mailegutza sistemak.

Begi bistakoa da azken 25 urte hauetan izugarritzko aurre-rapausoak eman direla euskarazko ikasliburuen eskaintza kopuruan eta kalitatean. Hutsuneak hutsune, gaur egun derrigorrezko ikasgaietako ikasliburuen zein eduki osagarriak eskaintzen dituzten liburuen titulu kopurua asko hazi da duela hiru hamarkada zegoen kopuruarekin alderatuta, eta, batez ere, liburu horien kalitatea eta erakargarritasuna hobetu da nabarmen. Eta horrek bere isla izan du hezkuntzaren kalitatean, ezbairik gabe.

Azken urteotan, euskaraz urtero 1.500 titulutik gora argitaratu da, liburu berriak eta berrargitalpenak barne. 2004an, adibidez, 1.584 titulu argitaratu ziren (Precisa, «VIII informe de la edición en Euskadi. Comercio interior», 2004) eta horietatik %42,30 ikasliburuak izan ziren, alegia, 670 titulu. Era berean, ikasliburu horietatik 294 titulu Lehen Hezkuntzako liburuak izan ziren eta 172 titulu DBHri zegozkion. Hau da, doakotasunak liburugintza osoaren %29,42ri eragingo lioke.

Ale kopurua kontuan hartzen badugu, liburugintza osoarekiko ikasliburugintzaren pisua are eta handiagoa da; hots,

2004. urtean, %57,40koa. Doakotasuna aplikatuko litzatekeen mailetako (Lehen Hezkuntza eta DBH) ikasliburuen pisua ere handitu egiten da; hau da, %37,18 suposatzen du (1.321.000 ale). Horrek guztiak esan nahi du ikasliburuen tiradak handiagoak direla euskarazko beste liburuen tiraden aldean.

Fakturazioari dagokionean, ikasliburuek euskarazko liburu ekoizpen orokorraren %68,07 suposatzen dute (20.502.000 €); Lehen Hezkuntzako eta DBHko liburuek, berriz, %40,9, zenbaki osotan 12.321.000 €.

	Tituluak	%	Aleak	%	Fakturazioa (€)	%
Literatura- -bestelakoak	914	57,70	1.492.000	42,60	9.616.000	31,93
Ikasliburuak	670	42,30	2.010.000	57,40	20.502.000	68,07
Lehen Hezkuntza	294	18,56	838.000	23,93	6.260.000	20,78
Bigarren Hezkuntza	172	10,86	464.000	13,25	6.061.000	20,12
Besteak	204	12,88	708.000	20,22	8.181.000	27,17
Guztira	1.584	100	3.502.000	100	30.118.000	100

Ikasliburuen sorkuntzak, beste edozein libururen ekoizpenarekin alderatuta, profesional gehiagoren parte-hartzea eta talde-lana eskatzen du. Parte-hartze anitzeko jarduna da ikasliburugintza, hezkuntza sistema osoa ukitzen duena. Argitaletxeen proiektu bakoitzaren atzean aholkulari pedagogikoak, testuen egileak, itzultzaileak, marrazkilariak, editoreak, diseinatzaileak eta beste hainbat profesional biltzen da, eta, begien bistakoa denez, ikasliburuen ekoizpen kostuak ere, bestelako liburuen kostuekin alderatuz, askoz ere handiagoak dira.

EEEk emandako datuak aintzat hartuta, ikasliburu txiki bat (60 orrialdeko liburua) argitaratzeko egin beharreko gutxieneko gastua 25.000 € ingurukoa da. Euskarazko ikasliburuen batez besteko salmenta, berriz, urtean 2.500 alekoa da. Alegia, euskarazko ikasliburu bat argitaratzeko egiten den inbertsioa, batez beste, lau urteko salmentarekin kitatzen edo berdintzen da. Ikus ditzagun datu gehiago.

<i>Orrialdeak</i>	<i>Inbertsioa</i>	<i>Salneurria</i>	<i>Saldu beharreko aleak</i>	<i>Zenbat urtean berreskuratu</i>
60	23.000	4,25	9.020	3,6
148	55.000	13,5	6.790	2,7
348	125.000	24,5	8.500	3,4

- Taulan azaltzen diren zenbakiak gutxi gorabeherakoak dira, ez dira zehatz-mehatz kontuan hartu behar, liburu guztiek ez baitute lan bera eta, beraz, kostu bera, ez eta prezio eta salmenta kopuru bera ere. Batez beste-koak erabili ditugu orientagarri izan daitezen.
- Liburu bakoitzeko sare komertzialak (banatzaileak/liburu-dendak) prezioaren %40 jasotzen du ikasliburuaren kasuan; beraz, argitaletxeak salmenta prezioaren %60 eskuratzen du sarrera moduan. Hortik ordaintzen ditu liburuaren kostuak.
- Iturria: EEE eta Euskadiko Editoreen Elkarte. *Testuliburuaren doakotasunari buruzko txostena*.

Gaur egun, zortzi argitaletxe ari dira euskarazko ikasliburuak argitaratzen. Horietatik erdiak Estatu espainiarreko argitaletxe handiagoen sukurtsalak dira, eta liburu gehienak erdarazkoen itzulpenak edo moldaketak izaten dira. Argitaletxeen ekoizpen lan horretan, sortzaileetatik hasi, zuzentzaile, itzultzaile, ilustratzaile, diseinatzaile, editore, pedagogia aholkulari eta abar kontuan izanik, 300 bat lagun ari dira lanean argitaletxeetako langile gisara edo kontratatuta, batzuk egun osoko lan-jardunarekin, eta beste batzuk egun erdiz edo orduka.

Lau banatzaile ari dira egun Euskal Herrian ekoizten dena liburu-dendetara banatzen, eta guztira 785 liburu-denda inguru daude aipatutako ekoizpena saltzeko. Liburu-denda horietatik %5 inguru salgune handiak dira.

Ikasliburuaren sorkuntza sustatzeko diru-laguntzak

1982. urtean, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak EIMA izeneko programa jarri zuen abian unibertsitate aurreko euskarazko ikasmateriala sortu, argitaratu eta sustatzeko. Laguntza programa horiek sortzeko arrazoiak bi izan ziren: alde batetik, laurogeiko hamarkadako euskarazko ikasmaterialaren eskaintza mugatua eta urria kontuan izanik, guztiz premiaz-

koa zen euskarazko irakaskuntzaren garapenerako ikasmaterial gehiago sortzea eta argitaratzea; eta, bestetik, diru-laguntzen bidez lor zitekeen euskarazko ikasliburuak ekoizteak zuen kostu altua jaistea. Alegia, euskarazko merkatua askoz ere txikiagoa izanik, euskarazko ikasliburuaren ekoizpen kopurua (tirada) ere txikiagoa zen; eta da, beraz, liburu ale bakoitzeko produkzio kostua asko handitzen zen/da. Bi aukera zeuden/daude horren aurrean: liburuaren salneurria garestitzea, edo, diru-laguntzen bidez, merkatuan beste hizkuntzetan dauden produktuen prezioarekin berdintzea.

Pentsatzekoa da, azken bi hamarkada hauetan euskarazko ikasliburuaren eskaintza eta kalitatea asko ugartu eta hobetu izana, laguntza horien eta argitaletxeen ahaleginaren emaitza dela. Egia da EIMA programaren laguntza premiazkoa dela oraindik ere, eta pentsatzekoa da aurrerantzean ere horrela izango dela, merkatuan dauden erdarazko produktuen prezioekin lehiatzeko. Euskarazko merkatuak mugatua izaten jarraitzen du, liburuko ekoizten den ale kopurua txikia da eremu handiko hizkuntzetako tirada kopuruekin alderatuta, eta, beraz, are eta altuagoa litzateke euskarazko liburuaren salmenta-preziora laguntza horiek gabe.

EIMA programa ikasliburuaren sorkuntzari eta garapenari laguntzeko abiatu zen, baina teknologia berriak eta merkatu premia berriak sortuz joan diren neurrian, EIMA programak ere arlo gehiagotarako laguntza eman du. Horrela, EIMA I programak ikasmaterial inprimatuak argitaratzeko laguntzak ematen ditu, EIMA II programak ikus-entzunezko ikasmaterialak argitaratzeko, EIMA III programak Hezkuntza softwarerako materiala argitaratzeko laguntza ematen du eta EIMA IV programak ikasmaterialak prestatzen diharduten lantaldeentzako diru-laguntzak ematen ditu.

Ikasliburuaren argitalpenean laguntzen duen EIMA I programaren bidea honako hau da —ez ditut urte guztietako kopuruak bildu, hamarkada bakoitzean emandakoak soilik, garapena ikusteko; hala ere, laguntza horiek urtero eman dira—:

1982	1992	2002	2005
114.685 €	420.708 €	843.821 €	832.487 €

Doakotasunaren kostua

Diru publikoa kudeatu behar duen administrariaren lehen eginkizuna, dirua zertan enplegatuko duen, zer erabilera sozial emango dion, laguntzak zein irizpideren baitan banatuko dituen eta proiektu bakoitzean zenbat diru enplegatuko duen zehaztea da. Eta, nahiz eta irizpide egokietan oinarritutako diru kudeaketa zuzenak ematen diren, behin baino gehiagotan ikusi ditugu prozedura horien arteko desorekak, irizpideak ezarri ondoren nahiko dirurik ez izatea, irizpideak aurrekontuaren baitan zehaztea, irizpiderik gabeko diru banaketak...

Ikasliburuen doakotasunak, aplikazio ereduaren arabera, diru kopuru handiak eskatuko dituenez, irizpideak aurrekontuen arabera zehaztea ekar dezake. Alegia, aurrekontuak agindu dezake doakotasuna zein neurriren arabera aplikatu. Arrisku hori, bederen, badago. Lehenengo korapiloa, doakotasuna ikasle guztiei ezarriko zaien edo laguntza mailakatua aplikatuko den, irizpide horretan dago. Irizpide guztiz politikoa da, familia bakoitzaren urteko errentaren arabera, lehen-tasunak premia gehien dutenengan ezarri edo guzti-guztientzat irizpide bera aplikatu. Behin korapilo hori gaindituta, doakotasuna guztiei aplikatzea erabakitzen den kasuan, bigarren ataka batekin aurkituko gara, hots, doakotasuna urteroko guzti-guztietatik ezartzeko diru nahikorik jarriko du administrazioak, edo itxura batean diru gutxiago eskatuko duen sistemaren alde joko da «aurrekontuak hala eskatuta»?

Doakotasuna mailegutza sistemaren bidez aplikatu edota zuzeneko laguntzen bidez bideratu, sistema bakoitzak zenbateko kostua suposatuko duen ikusiko dugu jarraian. Horretarako, Lehen Hezkuntzako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako haur eta ikastetxe kopurua hartu da kontuan, eta baita maila bakoitzerako ikasliburuen prezioa ere; hau da, Lehen Hezkuntzako liburuen kasuan 90 €ko prezioa har-

tu da kontuan eta DBHko liburuei dagokienean 120 €koa. Datu horietan oinarrituta, ikasliburuen guztizko balioa zenbatekoa den ikusiko dugu lehenik eta behin, eta baita mailegutza eta laguntza zuzenak aplikatzeak, hurrenez hurren, zenbateko kostua izango lukeen ere.

Doakotasuna aplikatzeko dauden sistema ezberdinen kostuak kalkulatzeko, eta berorien arteko konparaketak egin ahal izateko, lau urteko zikloa hartu dugu kontuan. Mailegutza sistema lau urterako planteatzen denez, denbora ziklo horrek emango digu sistema horrek dirutan suposatuko duen guztizko gastua. Ondorioz, eta konparaketak balekoak izan daitezzen, laguntza zuzenaren bidezko doakotasunaren kostua ere denbora tarte berdinerako kalkulatu da.

Abiatzeko, egun EAEn dagoen ikasle kopurua kontuan hartuta, ikasle horientzako behar diren liburuen balioa zenbatekoa den jasotzen da ondorengo taulan. Kopuru horrek egungo sistemaren neurria zenbatekoa den ikusteko balio digu. Hain zuzen, lau urteko denboraldian zenbateko kostua suposatzen duten Derrigorrezko Lehen eta Bigarren Hezkuntzako liburuek (ikus Taula I, artikularen amaieran; lan honetako taula batzuen eredia Everest argitaletxetik hartu da).

Mailegutza sistemaren kostua kalkulatu dugu jarraian. Mailegutza sistemak maila bakoitzeko liburuak lau urtean behin berrituko direla esan nahi du. Beraz, maila bateko liburu urte batean erosiko da, eta ez da berriro erosiko lau urte igaro arte. Hala ere, liburu batzuk hondatu egingo direla kontuan hartuta, pentsatzekoa da urte bakoitzean liburu gutxi batzuk berriztatu egin beharko direla, nahiz eta lau urte, teoriaz berritzea dagokion data, artean ez bete. Hondatu eta, beraz, berritu beharreko ale kopurua zenbatekoa izango litzatekeen ez dago jakiterik, baina ehuneko bat kalkulatu behar, eta bi hipotesi egin ditugu: %10ean edo %15ean berriztatu beharko direla liburu horiek. Ondorengo taulatan, behin mailegutza ezarrita dagoela, urte bakoitzean liburu horien erosketak eta liburu hondatuak ordezkatzeko suposatuko duen gastua jasotzen da.

Lehen zikloko liburuak ez direla mailegatuko aurreikusi dugu; izan ere, lehen zikloko bi mailetan ikasleak liburuan bertan egiten dituzte ariketak, eta ez dira egoten hurrengo urtean beste haur batek erabiltzeko moduan (ikus Taula II eta III, artikuluaaren amaieran).

Mailegutza sistema aplikatzeak, liburu erosketa gastuaz gain, bestelako gastu batzuk ere eragingo ditu; kudeaketa gastuak, hain zuzen: liburu antolaketa guztia burutuko duen langileen gastua, kudeaketarako jarri beharko diren azpiegituren gastua, biltegia, sistema informatikoa... eta fotokopiak. Mailegutzak fotokopien erabilera asko areagotu dezake, eta horrek ere gastuak sorraraziko dizkio ikastetxeari. Ez dago garbi gestio gastu horiek nor hartuko dituen bere gain, ikastetxeek edo Eusko Jaurlaritzak. Edozein modutan, mailegutza sistemaren gastuaren baitan kokatu behar da gestioa, liburu erosketarekin batera.

Mailegutzak eragingo dituen kudeaketa gastuak

	1. urtea	2. urtea	3. urtea	4. urtea	Guztira (4 urte)
Ikasleak	170.060	170.060	170.060	170.060	
Ikastetxeak	785	785	785	785	
Lang. gastuak	5.102.500 €	5.102.500 €	5.102.500 €	5.102.500 €	
Mantenua, sist. inform.	47.100 €	47.100 €	47.100 €	47.100 €	
Fotokopiak	1.530.540 €	1.530.540 €	1.530.540 €	1.530.540 €	
	6.668.140 €	6.668.140 €	6.668.140 €	6.668.140 €	26.720.560 €

Honako kontzeptu eta kopuruak hartu dira kontuan gestio gastuak kalkulatzeko:

- Kudeaketan arituko diren langileen gastuak ikastetxeko eta urteko: 6.500 €.
- Mantenu gastuak ikastetxeko eta urteko: 60 €.
- Fotokopia gastuak ikasleko eta urteko: 9 €.

Txeke edo laguntza sistema zuzenaren bidez zenbateko gastua egingo litzatekeen ikusiko dugu jarraian. Laguntza sistema aplikatzeko modu ugari egon litezke, ikasle guztiei liburuen kostu guztia ordaintzetik hasi edo familiak urtean

duen dirusarreraren arabera laguntzeraino. Kasu bakoitzean zer-nolako diru kopurua beharko den kalkulatu dugu hurrengo tauletan. Familien diru sarreraren arabera kalkulatzeko, urtean 20.000 €tik beherako errenta edo dirusarrerak dituztenak hartu ditugu kontuan (EAEn %55 gutxi gorabehera). Bigarren hipotesi bezala, 25.000 €tik beherako dirusarrerak dituzten familiak hartu ditugu (EAEn %70 inguru). Hirugarren kalkulua 30.000 €tik beherako sarrerak dituztenekin egin dugu (EAEn %83). Ikus dezagun kasu bakoitzean zer-nolako diru kopurua beharko den (ikus Taula IV, artikuluaaren amaieran).

Doakotasuna aplikatzeko sistema ezberdinen kostuen laburpena

	1. urtea	2. urtea	3. urtea	4. urtea	Guztira
<i>Ikasliburuaren balioa</i>	17.482.200	17.482.200	17.482.200	17.482.200	69.928.800
<i>Mailegutza %10</i>	8.308.950	6.935.460	7.005.930	8.118.870	30.369.210
Kudeaketa gastuak	6.680.140	6.680.140	6.680.140	6.680.140	26.720.560
	14.989.090	13.615.600	13.686.070	14.799.010	57.089.770
<i>Mailegutza %15</i>	8.818.575	7.521.390	7.587.945	8.639.055	32.566.965
Kudeaketa gastuak	6.680.140	6.680.140	6.680.140	6.680.140	26.720.560
	15.498.715	14.201.530	14.268.085	15.319.195	59.287.525
<i>Txekea < 20.000 €</i>	9.615.210	9.615.210	9.615.210	9.615.210	38.460.840
<i>Txekea < 25.000 €</i>	12.237.540	12.237.540	12.237.540	12.237.540	48.950.160
<i>Txekea < 30.000 €</i>	14.510.226	14.510.226	14.510.226	14.510.226	58.040.904
<i>Txekea guztiei %100</i>	17.482.200	17.482.200	17.482.200	17.482.200	69.928.800

Mailegutza sistemaren kostua asko hurbiltzen da ikasle guzti-guztiei ikasliburuak doan emateak duen gastura. Alegia, familien %83ri liburuak doan emateak eta mailegutza bidezko sistemak kostu berdina izango lukete. Sistema batek eta besteak eragiten dituzten ondorioak guztiz ezberdinak dira, ordea. Jarraian ikusiko dugunez, laguntza zuzenak ez be-

zala, mailegutzak ondorio guztiz kaltegarriak eragin ditzake liburugintza sektorean eta baita hezkuntza komunitatean ere.

Mailegutza eta horren ondorioak

Mailegutzak bost eremutan eragin ditzake kalteak:

- Ikasliburuen ekoizpenean bertan, ikasliburuak desageraraziz.
- Liburugintza industrian, ikasliburuek liburugintzan duten pisu eta eraginagatik.
- Salmenta katean, liburu-denden bideragarritasuna ahulduz.
- Ikastetxeetan, kudeaketa zereginak bere gain hartu beharagatik.
- Ikasle/irakasle eta hezkuntza komunitate osoan, ikasketa prozesuan sor ditzakeen aldaketengatik eta *Euskal Curriculumaren* garapenean izan dezakeen eraginagatik.

Euskaraz hemen sortutako ikasliburuen desagerpena

Argitaletxeak behin eta berriz ari dira esaten mailegutza aplikatuko balitz euskarazko ikasliburuak ekoizteari uzteko benetako arriskua dagoela. Alegia, euskarazko ikasliburuak ez direla mantengarri izango, ez dela ikasliburuak ekoizteak eskatzen duen ahalegin ekonomikoa errentagarria izateko adinako merkaturik egongo, eta, beraz, ikasliburuak egiteari utziko diotela bertako argitaletxeek. Zuloa zuloaren atzetik ekarriko duen jarduera izango dela, eta ezin izango diotela argitaletxeek ekoizteari eutsi. Zergatik, baina?

Arrazoia agerikoa da. Mailegutzak, azken batean, merkaturua lau aldiz txikitzen eramango du. Hau da, orain urtero saltzen dena mailegutza bidez lau urtean behin salduko da (hondatzen diren liburu batzuk soilik berriztatuko dira

urtero, eta hori, gehienez ere, egungo salmenta indizeen %15 izan liteke). Eta euskarazko ikasliburuen ekoizleek, euskal argitaletxeek ezin dute hemen galtzen duten merkaturua beste nonbait berreskuratu. Hemen sortzen diren libururuak hemen soilik sal daitezke; beraz, alferrik da merkatu berriak bilatzeko ahaleginik egitea. Hortaz, berez mugatua den merkaturua are gehiago mugatuko da, eta orain justu-justuak diren bideragarritasun indizeak, diru-laguntzen babes behar dutenak gainera, mantendu ezinekoak bilakatuko dira neurri horrekin.

Beste modu batera esanda, lehen azaldu dugunaren ildotik, gaur egun ikasliburu baten ekoizpen inbertsioak kitatzeko hiruzpalau urte behar baldin badira, mailegutza sistemaren bidez lau aldiz denbora gehiago beharko da, hamasei urte alegia. Pentsatzekoa denez, nekez ausartuko dira argitaletxeak itzulezinak diren inbertsioak egitera; eta, beraz, euskarazko ikasliburuen ekoizlerik ez da egongo, argitaletxeek utzi egingo diote zeregin horri.

Liburugintza, eta ikasliburugintza kasu honetan, beste edozein produkturen ekoizpenaren antzera, jarduera kate bat da. Sortzaileak, testugileak, marrazkilariak, zuzentzaileak... egile guztiek dute editorearen beharra, eta, alderantziz, editoreak ere egileen beharra du liburua ekoizteko. Baina produktua merkaturatzeko aukerarik izan ezean, salmentarik egin ezean, egileak utzi egingo dio edukiak lantzeari eta ezin bizi izango da jarduera horrekin. Zertarako sortu, ondoren argitaratzeko aukerarik ez badago?

Argitaletxeek ikasliburuak egiteari utzi beharko baliote, pentsatzekoa da lanpostu asko jarriko litzatekeela kolokan. Esan dugu egun 300 bat profesional ari dela ikasliburugintzan era bateko edo besteko lana egiten. Horietatik laurdena inguru argitaletxeetako langileak dira, eta horietaz gain, beste marrazkilari, sortzaile, argazkilari, diseinugile... asko eta asko ari da autonomo gisara argitaletxeentzat lanean. Mailegutzak, beraz, lan arazo garrantzitsua eragingo luke profesional kualifikatu asko eta askorentzat.

Liburugintza industriari kolpea

Euskarazko ikasliburuek urteko liburugintza produkzio osoaren erdia suposatzen dute titulu kopuruari dagokionez eta erdia baino gehiago, %68, urteko fakturazioari dagokionez. Ikasliburugintza da, beraz, euskarazko liburugintzaren motorra eta liburugintza industriaren oinarri sendoena. Mailegutza erdira jaitsiko luke liburugintza sektorearen inbertsio ahalmena ere, eta, egun, ahalegin handiarekin eta asko arriskatuz ekoizten den liburu askok ez luke argirik ikusiko ekoizpen etxeen ahuleziagatik. Merkatua lau aldiz murriztuko zaion sektoreak, krisi nabarmena pairatuko duen industriak, nekez helduko dio, honela, egunez egun sortzen diren premia eta erronka berriei.

Gaur egungo fakturazio kopuruekin alderatuz gero, mailegutza sistemak %56,35 eta %53,19 arteko fakturazio galera eragingo luke, hondatutako liburuen portortzioaren arabera.

Hondatutako liburuak %10 ordezkaturata

	1. urtea	2. urtea	3. urtea	4. urtea	Guztira
Ikasliburuen balioa (€)	17.394.900	17.394.900	17.394.900	17.394.900	69.579.600
Mailegutza %10 (€)	8.308.950	6.935.460	7.005.930	8.118.870	30.369.210
Galera (€)	9.085.950 %52,23	10.459.440 %60,13	10.388.970 %59,72	9.276.030 %53,33	39.210.390 %56,35

Hondatutako liburuak %15 ordezkaturata

	1. urtea	2. urtea	3. urtea	4. urtea	Guztira
Ikasliburuen balioa (€)	17.394.900	17.394.900	17.394.900	17.394.900	69.579.600
Mailegutza %15 (€)	8.818.575	7.521.390	7.587.945	8.639.055	32.566.965
Galera (€)	8.672.262 %49,30	12.224.106 %56,76	12.224.106 %56,38	11.232.921 %50,33	44.353.395 %53,19

Kontuan izanik Lehen Hezkuntzako eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako liburuen pisua liburugintza orokorrarekiko %40,90ekoa dela, eta kontuan hartuta mailegutza liburu horien egungo fakturazioan %56,35 eta %53,19 arteko ga-

lerak eragingo dituela, oro har, euskarazko liburugintzaren fakturazioan %23,04 eta %21,75 arteko galera ekarriko du.

	<i>Ikasliburuen fakturazio galera</i>	<i>Euskarazko ikasliburuen pisua</i>	<i>Liburugintza orokorraren galera</i>
Mailegutza %10eko berriztapena (4 urtean)	%56,35	%40,90	%23,04
Mailegutza %15eko berriztapena (4 urtean)	%53,19	%40,90	%21,75

Mailegutza sistemak edozein merkatutan eragingo lituzke kalteak, hots, euskarazko liburugintzan ez ezik, erdarazko merkatuetan ere bai. Baina ikasliburugintzak liburugintza orokorrarekiko zenbat eta pisu gehiago izan, orduan eta ondorio bortitzagoak eragingo ditu. Euskarazko ikasliburugintzaren pisua askoz ere handiago da gaztelaniazkoak hizkuntza horretako liburugintza orokorrarekiko suposatzen dutenaren aldean. Estatu espainiarrean, Lehen eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako liburuen pisua %15,8koa da (gogoratu EAEn %40,90ekoa dela); eta, beraz, mailegutza ondo-ri ekonomikoak liburugintza orokorrarekiko garrantzi-tsuak izan arren, ez dira euskarazkoaren adinakoak izango. Hala, euskarazko liburugintza orokorra %23 inguru jaitsiko da, baina Estatu espainiarrean liburugintza orokorra %9,18.

Liburu-denden bideragarritasuna kolokan

Liburu-denden Elkarteen esanetan, ikasliburuen salmentek denden urteko fakturazioan %40tik gora suposatzen dute. Kopuru oso altua da sarrera hori gabe gelditu eta ezer gertatu ez balitz bezala berdin funtzionatzeko. Liburu-denda askorentzat mailegutza sistemaren eraginez orain urtero saltzen dutena lau urtean behin saltzeak etorkizuna kolokan ipin dezake: salmenta jaitsiera hori erabakigarria izan liteke liburu-dendek lanean segitu edo ez erabakitzeko, eta saltzaile askok fakturazio galera horri ezin eutsita ixtea erabaki dezakete.

Baina salmentak nabarmen jaisteaz gain, beste aldaketa batzuk ere eragin ditzake mailegutza sistemak salmenta sarean:

ikasliburuak liburu-dendei erosi ordez zuzenean argitaletxeei erosteak, liburu-denden bideragarritasuna kolokan jartzeaz gain, komertzializazio sare osoa ahuldu dezake. Ikastetxeak harreman zuzena izango du argitaletxearekin, kudeatze lanak aurrezteaz gain, onura ekonomiko batzuk ere nahiko ditu; eta, ikastetxeak liburuak erosteko liburu-dendetara jo beharrik izango ez duenez, salmentagunea ez ezik, banatzaileak ere, jada, ez dira ezinbestekoak izango. Horrek guztiak nabarmen eragin dezake liburu-denden irudian ere, produktu garesti eta ez beharrezkoekin identifika baititzake jendeak.

Komertzializazio sare sendoa eta egituratua izatea guztiz garrantzitsua da liburuaren etorkizunerako. Zenbat eta komertzializazio gune gehiago eta eraginkorragoak izan, banatzaileen zerbitzua zenbat eta azkarragoa eta finagoa izan, orduan eta salmenta berme handiagoak lortuko dira. Liburu-denden galerak, hortaz, salmenta aukerak murrizten dituen neurrian, liburu askoren bideragarritasuna ere kolokan jartzen du, batez ere euskarazko liburuen bideragarritasuna. Gogoratu behar da euskarazko liburu askok doi-doi lortzen duela bere burua estaltzea, eta nahikoa da salmentan ehuneko txiki batean jaistea, liburu asko ez bideragarri bilakatzeko.

Liburu-dendak desagertzeak ez du soilik jarduera ekonomiko jakin bat ahulduko. Epe ertain eta luzera hori baino garrantzitsuagoak eta sakonagoak diren ondorioak ekar ditzake; esan nahi baita, kultur edukiak eta adierazpenak norbana-koengandik eta, beraz, gizartetik gero eta urrutirago egotea. Izan ere, liburu-dendak dira, herri eta auzo askotan, kultur jardueraren eta irakurzaletasunaren aldeko mezuak zabaltzeko eta sustatzeko erakusleho eta bultzatzaile eraginkorrenak.

Ikasketa prozesuan eta edukietan aldaketak

Mailegutzak irizpide ekonomiko soiletatik harantzagoko beste ondorio batzuetara ere bagaramatza. Datozen belau-naldiek jasoko dituzten hezkuntza edukiei buruz ari gara. Ikasliburuak ez dira edozein produktu; ikasleei ezagutzak

garatzen, trebetasunak lantzen eta baliabideak onartzen lagunduko dieten tresnak dira, eta horietan zer esaten den eta nola esaten den funtsezkoa izan daiteke ikasleen ezagutzak era batekoak edo bestekoak izan daitezten.

Hau da, hain zuzen, mailegutza sistemak hezkuntza komunitateari eta gizarteari, oro har, eragin diezaiokeen ondorio zuzen eta sakonena. Ikasleek ez dute euskaraz hemen sortutako liburuekin ikasterik izango, eta, gehienera ere, gaztelaniaz sortutako liburuen itzulpenak egongo dira soilik hemengo ikasle eta irakasleen eskuragarri.

Horrek guztiak zuzenean egiten du talka puri-purian dagoen Euskal Curriculumaren garapen eta aplikazioarekin. *Derrigorrezko Eskolaldirako Euskal Curriculum*a garatzen ari da hainbat hezkuntza eragile. Bertan, datozen belaunaldiek jasoko dituzten edukiak, kontzeptuak, balioak... finkatzen ari dira, eta ariketa horrek guztiak bere isla izango du eduki horiek bilduko dituzten bitartekoetan ere; esate baterako, ikasliburuetan. Galdera berehalakoa da, nola eta non islatuko dira, hemen sortutako ikaslibururik izan ezean, Euskal Curriculumak zehaztuko dituen eduki eta irizpideak? Zer kontzeptu eta ezagutza erakutsiko dizkiegu datozen belaunaldiei?

Edukietan ez ezik, edukiak transmititzeko moduan ere al-daketak eragin ditzake mailegutzak. Orain arte, ikasliburua oinarri hartuta, irakasleak ikasleari azaltzen zizkion ohar-rrak, informazio gehigarriak, azalpenak... ikasleak ikasliburuan jasotzen zituen. Ikasketa prozedura horrek, ordea, al-daketak eragin ditzake ikaslearen autonomian eta ikasketa prozesuaren metodologian, eta, ikasteko modu hau ordezkatu duen proposamenik ezean, zailtasunak eta hutsuneak besterik ez ditu ekarriko bide horrek.

Ikastetxeak eta mailegutza kudeatzea

Mailegutza sistema kudeatzeko lanak ikastetxe bakoitzaren esku geldituko dira. Ikastetxeak izango du liburuak argitaletxe edo saltokietan eskatzeko ardura; haur guztiei da-

gozkien liburuak banatu, ikasturtea amaitu ondoren ikasliburu guztiak bildu eta gorde, hondatutakoak detektatu eta ordezkatu beharrekoak erosi, kudeatzeko beharrezkoak diren azpiegiturak antolatu...

Orain arte ikastetxeek beren gain izan ez duten lan jarduera bati buruz ari gara, lan gehigarri bati buruz, beraz; eta ikastetxe guztiek ez dute nahiko baliabide kudeatze lan horiek guztiak behar den bezala egiteko. Argitzeko dago kudeatze lan horien kostua ikastetxe bakoitzak hartuko ote duen bere gain edo Hezkuntza Sailak (EAEn) diru kopuru berezi bat emango dion ikastetxe bakoitzari; baina, lehenago zehatz ikusi dugunez, kudeatze lan horien gastua mailegutzan emango diren liburuen kostua ia adinakoa da, eta, beraz, oso kontuan hartzekoa.

Ikastetxeak arduratu beharko du, gainera, bertako irakasleen bidez, ikasleek mailegatutako liburuak ondo zaindu ditzaten eta ikasturte amaieran egoera onean bueltatu ditzaten ziurtatzeaz. Bere ohiko lan-jardueraz gain, zaindari lana egozten zaio modu horretan irakasleari.

Azken solasa

Kulturaren kalitatea eta kulturari eskaintzen zaion arreta ez dira batere adierazgarri txarrak herri batek duen garapen demokratikoa neurtzeko.

Anjel Lertxundi

Datuak mahai gainean direla eta argudioak ezagututa, mailegutza bidezko ikasliburuen doakotasunak liburugintza sektorea eta baita, maila batean, hezkuntza komunitatea ere, irteerarik gabeko gurpil zoro batean sartzea ekarriko luke. Mailegutza aplikatu bai, baina, zer mailegaturik ez litzateke izango. Zehatzago esateko, liburuak mailegatu, mailegatuko lirateke, baina ez euskaraz sortutako ikasliburuak. Hezkuntza komunitateari doako zerbitzu bat eskainiko litzaioke, bai; baina urteetan jorratutako bidean atzera egin eta hutsune sakonak sortuz.

Badira, ordea, ikusi dugunez, gurpil zoro horretan murgiltzea saihestu eta ikasliburuaren doakotasuna bermatuko luketen bestelako neurri batzuk. Familia bakoitzak ikasliburuak erosteko jasoko lukeen laguntza zuzenen bidez —dira la bekak, Errenta Aitorpenean kenketak; edo dela txekia—, bestelako premiak, eta ez garrantzia gutxiagokoak, erdiesten lagunduko litzateke. Alegia, familia/ikaslea eta liburuaren arteko harremana ez litzateke etengo; familia izango da, modu horretara, ikasliburuak erostera liburu-dendara hurbilduz ikasliburuaren eta bestelako liburuaren erreferentzia zuzena jasoko duena; eta halaber, etxean jasoko da ikasleari ikasturte osoan zehar edukiak eta kontzeptuak barneratzen laguntzen dion bitartekorik garrantzitsuenetakoa. Ikasliburua familiengandik urrunduz, familia askok liburuarekin duten harremana eta liburu-dendetara hurbiltzeko duten *aitzakia* bakarrari mugak jarritz, nekez lortuko da liburuaren balioa eta balorea sustatzea. Eta aldiz, kontsumo ohiturak kultura irizpideetatik oso urruti dituen gizarte honek guztiz premiazkoa du datozen belaunaldiei liburua eta beronen atzean dagoen sormen lanaren balioa aintzatetsi eta erakustea.

Liburuaren balioespena norbanako bakoitzaren, komunitate osoaren eta horren kudeatzailearen ardura da. Haatik, norbanakoari ezin zaio erantzukizunik eskatu, bai, ordea, Administrazioari. Administrazioaren erantzukizuna bada herri baten garapenerako ezinbestekoak diren kultura, hizkuntza, hezkuntza... zaindu eta sustatzea. Eta honek arduratsu eta erantzukizunez jokatu behar luke, inongo neurri eta erabaki administratibok ez dezan kultur/hezkuntza ondarea kolpatu.

Mailegutzak berdin ahulduko ditu eremu handiko zein txikiko hizkuntzetako liburugintza sektoreak. Baina kalteak ez dira neurri berekoak izango. Kolpea beti da gogorragoa txikiarentzat. Mailegutza aplikatu den beste lekuetako liburugintza sektoreen indarra asko ahuldu eta mugatu da. Frantzian, esaterako, mailegutza aplikatzearen ondorioz, argitaletxe askok liburuak argitaratzeari utzi zion; bi argitale-

txek bakarrik jarraitu zuten ikasliburuak argitaratzen eta, ondorioz, ekoizpen eskaintza izugarri mugatu zen. Andaluzian, mailegutza aplikatzen hasi eta urtebete baino lehenago, 37 liburu-dendak itxi zituzten ateak. Mailegutzak milioika hiztun dituen merkatu batean horrelako ondoriak eragiten baditu, erraz ondoriozta liteke gurea bezalako eremu urriko hizkuntza bateko merkatuan kaltea zenbaterainokoa izango den. Hil edo bizikoa. Frantziako eta Andaluziako gobernuek liburugintza sektorea ahuldu duten neurriak aplikatzearen erantzule dira, noski, baina, neurri bera hartuko lukete baldin eta ikasliburuen eskaintza ahuldu ordez, desagertarazteraino iritsiko balitz? Frantsesezko ikasliburuak desagertarazteko arriskua balego, aurrera egingo luke bertako gobernuak? Ikasleak beste hizkuntza bateko ikasliburuekin ikastea onartuko luke administrazioak? Bada, arrisku eta erantzukizun horixe bera du Eusko Jaurlaritzak eta berau sostengatzen duten alderdi politikoeak ikasliburuen doakotasunaren afera honekin, orain eta hemen.

Kultura eta hezkuntza irizpideak bigarren maila batean utzi, eta irizpide ekonomikoetan oinarritutako erabakiak hartzeko arriskua benetakoa izan ohi da gisa honetako aferetan. Sistema batek eta besteak Administrazioari eskatuko liokeen diru irteerak erabakia sistema baten alde edo kontra hartzea lerratu dezake, baina datuek erakutsi digutenez, sistema ezberdinen arteko kostuan dagoen aldea oso txikia da. Mailegutza sistemak eskatzen duen diru kopuru berarekin, EAEn Lehen eta Bigarren Hezkuntzan ikasten duten ikasleen gehiengoari doan eman dakizkioke ikasliburuak beka sistema bidez. Irizpide ekonomikoetan oinarrituz, ahalegin ekonomiko bera eskatuko dio sistema batek zein besteak Administrazioari, baina Administrazioarentzat beretzat ere gale-
ra bat ekarriko du sistema honek, liburugintza sektorea ahulduz gero aktibitate honetatik kobratzen dituen zergak modu nabarmenean murriztuko baitzaizkio.

Zein da, beraz, ikasliburuen doakotasuna aplikatzeko dau-
den aukera ezberdinen ondorioak kontuan hartuz, sistema

baten edo bestearen aldeko erabakia hartzera bultzatzen duen azken arrazoa?

Liburugintza sektorearen estrategikotasunaren aitortza aldarrikatzen dugu. Herri baten etorkizunerako, ezinbestekoa da kultura eta hezkuntza sistema propioa garatzea eta garpn horretan lagunduko duten bitartekoak sortu eta bultzatzea. Eta zeregin horretan liburugintza sektorearen funtzioa onartzea ezinbestekoa da; horretarako lehen urratsa liburugintza sektorea kultur industria gisara onartu eta aintzat hartzea da, eta, ondoren, beste edozein industria alorretan bezala, beronen oinarriak finkatu eta egiturak sendotzeko bitartekoz laguntzea.

Etorkizunera begira jarrita, bistan da, kultur industrietan ez ezik, hezkuntza komunitateak ere erronka handiei egin beharko dietela aurre datozen urteetan. Hezkuntza beharrei kalitatez erantzutea gizarte baten etorkizunari bermeak eskaintzea baita. Arduraz guztiona da, baita liburugintza sektoretik hezkuntza komunitateari zerbitzua ematen ari garen eragileona ere. Ikuskizun dago, esaterako, teknologia berriak zein neurritan eta modutan sartuko diren hezkuntza sisteman, baina pentsatzekoa da oinarrizko hezkuntza edukiak teknologia berri horietan ere eskaini egin beharko direla datozen urteetan. Argialetxeok, kultur industria osatzen dugun ekoizleok erantzun beharko diegu premia berri horiei guztiei; baina horretarako, inbertsio berriak egiteko ahalmenarekin eta inoiz baino indartsuago egon beharra dugu. Zenbat eta azpiegitura sendo eta babestuagoak izan, orduan eta egokiago erantzun diegu hezkuntza komunitatean sartuko diren behar berriak. Hori da ekoizlearen erantzukizuna. Eta horretarako bidelagunak behar ditugu. Ekoizpen ahalegina oztopatuko ez duten aliatuak. Eremu urriko hezkuntza eta kulturetan ez baitago eskutik helduta ibiltzea beste aukerarik. Gure txikitasunagatik, bidelagun eta hurbil behar ditugu instituzioak. Eta batez ere, liburugintzan eta kultur industrian sinisten duten administrazioak behar ditugu.¶

Taula I

	Ikasleak	Liburuen kostua (€)	Erosketa (1. urtea) (€)	Erosketa (2. urtea) (€)	Erosketa (3. urtea) (€)	Erosketa (4. urtea) (€)	Guztira (€)
Lehen Hezkuntza	97.500						
Lehen zikloa	31.450	90	2.830.500	2.830.500	2.830.500	2.830.500	11.322.000
Bigarren zikloa	32.590	90	2.933.100	2.933.100	2.933.100	2.933.100	11.732.400
Hirugarren zikloa	33.460	90	3.011.400	3.011.400	3.011.400	3.011.400	12.045.600
DBH	72.560						
Lehen zikloa	35.400	120	4.248.000	4.248.000	4.248.000	4.248.000	16.992.000
Bigarren zikloa	37.160	120	4.459.200	4.459.200	4.459.200	4.459.200	17.836.800
	170.060		17.482.200	17.482.200	17.482.200	17.482.200	69.928.800

Taula II

Matiegitzaren kostua, hondatutako liburuak %10ean berrituta

	Ikasleak	Liburuen kostua (€)	Erosketa (1. urtea) (€)	Erosketa (2. urtea) (€)	Erosketa (3. urtea) (€)	Erosketa (4. urtea) (€)	Guztira (€)
Lehen Hezkuntza	97.500						
Lehen zikloa	31.450	90	2.830.500	2.830.500	2.830.500	2.830.500	11.322.000
Bigarren zikloa	32.590	90	2.933.100	2.933.100	293.310	293.310	3.813.030
Hirugarren zikloa	33.460	90	301.140	301.140	3.011.400	301.140	3.914.820
DBH	72.560						
Lehen zikloa	35.400	120	424.800	424.800	424.800	4.248.000	5.522.400
Bigarren zikloa	37.160	120	4.459.200	445.920	445.920	445.920	5.796.960
	170.060		8.308.950	6.935.460	7.005.930	8.118.870	30.369.210

Taula III
 Mailiegutzaren kostua, hondatutako liburuak %15ean berrituta

	Ikasleak	Liburuen kostua (€)	Erosketa (1. urtea) (€)	Erosketa (2. urtea) (€)	Erosketa (3. urtea) (€)	Erosketa (4. urtea) (€)	Guztira (€)
Lehen Hezkuntza	97.500						
Lehen zikloa	31.450	90	2.830.500	2.830.500	2.830.500	2.830.500	11.322.000
Bigarren zikloa	32.590	90	439.965	2.933.100	439.965	439.965	4.252.995
Hirugarren zikloa	33.460	90	451.710	451.710	3.011.400	451.710	4.366.530
DBH	72.560						
Lehen zikloa	35.400	120	637.200	637.200	637.200	4.248.000	6.159.600
Bigarren zikloa	37.160	120	4.459.200	668.800	668.800	668.800	6.465.840
	170.060		8.818.575	7.521.390	7.587.945	8.639.055	32.566.965

Taula IV
 Txeketa (errenta maila urtean <20.000 €)

	Ikasleak	Errenta	Txekea zenbati	Liburu kostua (€)	Txek. balioa 1. urtean (€)	Txek. balioa 2. urtean (€)	Txek. balioa 3. urtean (€)	Txek. balioa 4. urtean (€)	Guztira (€)
LH	97.500	%55	53.625	90	4.826.250	4.826.250	4.826.250	4.826.250	18.075.240
DBH	72.560	%55	39.908	120	4.788.960	4.788.960	4.788.960	4.788.960	16.714.560
					9.615.210	9.615.210	9.615.210	9.615.210	38.460.840

Txekea (errenta maila urtean <25.000 €)

	Ikasleak	Errenta	Txekea zenbati	Liburu kostua (€)	Txek. balioa 1. urtean (€)	Txek. balioa 2. urtean (€)	Txek. balioa 3. urtean (€)	Txek. balioa 4. urtean (€)	Guztira (€)
LH	97.500	%70	68.250	90	6.142.500	6.142.500	6.142.500	6.142.500	24.570.000
DBH	72.560	%70	50.792	120	6.095.040	6.095.040	6.095.040	6.095.040	24.380.160
					12.237.540	12.237.540	12.237.540	12.237.540	48.950.160

Txekea (errenta maila urtean <30.000 €)

	Ikasleak	Errenta	Txekea zenbati	Liburu kostua (€)	Txek. balioa 1. urtean (€)	Txek. balioa 2. urtean (€)	Txek. balioa 3. urtean (€)	Txek. balioa 4. urtean (€)	Guztira (€)
LH	97.500	%83	80.925	90	7.283.250	7.283.250	7.283.250	7.283.250	29.133.000
DBH	72.560	%83	60.224	120	7.226.976	7.226.976	7.226.976	7.226.976	28.907.904
					14.510.226	14.510.226	14.510.226	14.510.226	58.040.904

Txekea %100

	Ikasleak	Errenta	Txekea zenbati	Liburu kostua (€)	Txek. balioa 1. urtean (€)	Txek. balioa 2. urtean (€)	Txek. balioa 3. urtean (€)	Txek. balioa 4. urtean (€)	Guztira (€)
LH	97.500	%100	97.500	90	8.775.000	8.775.000	8.775.000	8.775.000	35.100.000
DBH	72.560	%100	72.560	120	8.707.200	8.707.200	8.707.200	8.707.200	34.828.800
					17.482.200	17.482.200	17.482.200	17.482.200	69.928.800